

УДК 336.71

В.М. Гриньова, д-р екон. наук, проф.,
Харківський національний економічний університет

АНАЛІЗ СТАНУ ЛІКВІДНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

У статті здійснено аналіз ліквідності банківської системи України у динаміці за показниками залишків на коррахунках банків у НБУ та відношення високоліквідних активів до зобов'язань на вимогу методами експоненціального згладжування та декомпозиції часових рядів на чотири складові: трендову, сезонну, структурну та випадкову. Досліджено залежність ліквідності банків від розміру основного капіталу та прибутку з застосуванням згладжування методом дистанційно зважених найменших квадратів.

Ключові слова: ліквідність банківської системи, показник залишків на коррахунку в НБУ, показник відношення високоліквідних активів до зобов'язань на вимогу, експоненціальне згладжування, декомпозиція часових рядів.

Постановка проблеми. Одним із основних завдань будь-якої банківської установи є задоволення потреб клієнтів щодо своєчасного повернення їх коштів. Отже, банк щодня має бути готовим розрахуватися за зобов'язаннями, що виникають. Ступінь такої готовності визначає термін "ліквідність". Саме тому управління ліквідністю має величезне значення для підтримання стабільності та надійності як окремого банку, так і банківської системи в цілому.

Мета статті – дослідити залежність ліквідності банків від розміру основного капіталу та прибутку із застосуванням згладжування методом дистанційно зважених найменших квадратів.

Виклад основного матеріалу. Ліквідність банківської системи – один із показників, що визначає стійкість фінансової системи країни [2; 3]. Найчастіше вона характеризується залишками на коррахунках банків у НБУ – такі активи вважаються найбільш ліквідними та забезпечують впевненість банку в своїй здатності відповісти по рахунках у разі крайньої необхідності. За цим показником банківська система України є ліквідною та продовжує нарощувати ліквідність і надалі. Надлишкова ліквідність також не є сприятливим фактором розвитку економіки країни, тому необхідно підтримувати цей показник на оптимальному рівні [1; 2].

Динаміку ліквідності банківської системи за показником залишків на коррахунках у НБУ подано на рис. 1.

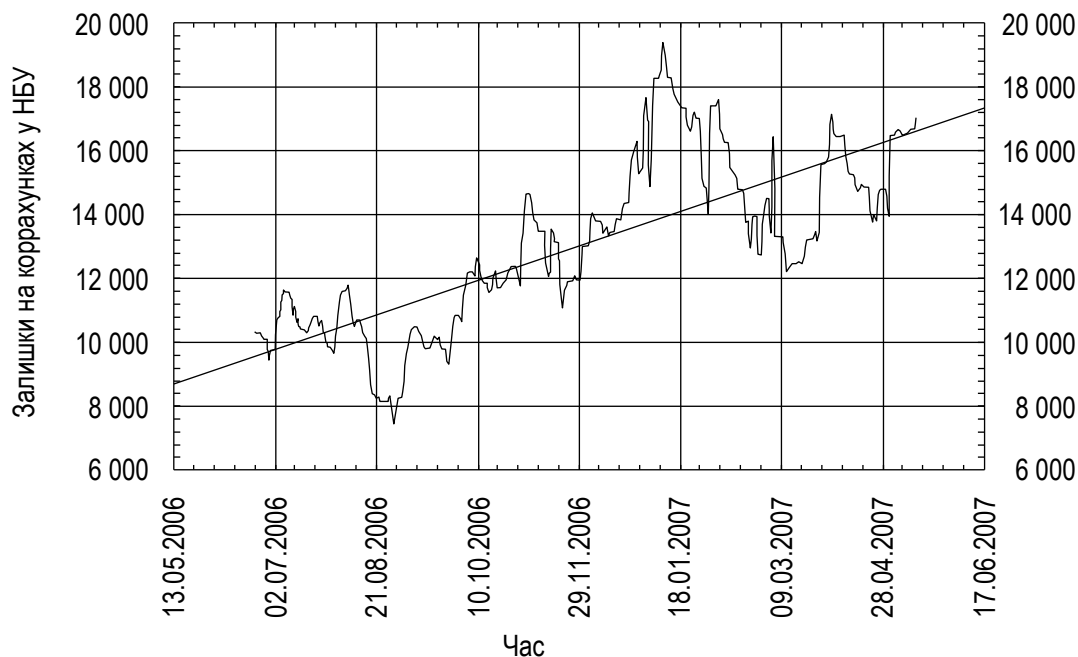

Рис. 1. Динаміка залишків на коррахунках банків України в НБУ

Чітко видно, що залишки на коррахунках поступово зростають. Тренд є позитивним, незважаючи на деякі коливання, що викликані сезонними факторами, а також значними обсягами операцій банків. Досить сильний сезонний відтік коштів із коррахунків спостерігається восени та навесні. Скоріш за все, це пов'язано із значною часткою агропромислового комплексу в економіці України, найбільші витрати якого припадають саме на ці періоди.

Проте показник залишків коштів на коррахунках у НБУ не в змозі повністю описати стан ліквідності банківської системи країни. Для більш повного аналізу ліквідності необхідно простежити її динаміку протягом тривалого часового інтервалу. Як показник стану ліквідності банківського сектора використано показник, що характеризує відношення високоліквідних активів банківської системи до зобов'язань на вимогу за період з 2004 по 2007 рік в щомісячному розрізі. Адже саме кошти на вимогу є найбільш непередбачуваними. Вони найбільш швидко реагують на будь-які зміни ззовні та всередині країни. І якщо повною мірою кошти до запитання не будуть покриті короткостроковими активами, криза ліквідності може загрожувати всій банківській системі.

Для оцінки та прогнозу стану ліквідності банківського сектора пропонується аналіз за допомогою методу експоненціального згладжування та декомпозиції часових рядів.

Оскільки ліквідність банківської системи та процеси, що мають місце в країні, є взаємозалежними величинами, як сезонну складову обрано часовий інтервал, що дорівнює кварталу, та проведено експоненціальне згладжування. Цей метод застосовується для прогнозування нестационарних часових рядів, що мають випадкові зміни рівня та кута нахилу. В міру віддалення від

поточного моменту вага відповідного члена ряду експоненційно зменшується та згодом практично перестає впливати на його поточне значення. Після цього пропонується провести декомпозицію згладженого часового ряду на чотири складові: трендову, сезонну, структурну та випадкову й побудувати тренд та прогноз ліквідності на найближчий рік (рис. 2).

Можна помітити, що, на відміну від показника залишків банківських коштів на коррахунках у НБУ, з часом ліквідність банківської системи, оцінена за запропонованим методом, знижується. З огляду на специфіку досліджуваного показника це можна пояснити динамікою зростання загальноекономічних показників, підвищенням рівня довіри до банківської системи, збільшенням обсягів кредитування економіки, а отже, зниженням уваги до ліквідних активів на користь більш прибуткових.

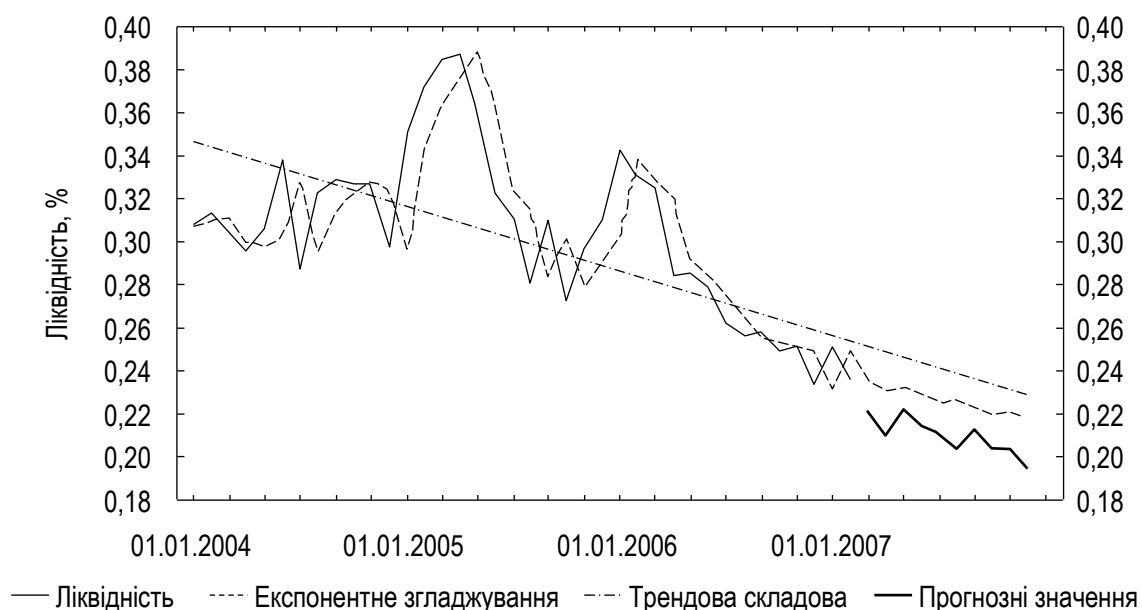

Рис. 2. Прогноз показника відношення високоліквідних активів до коштів на вимогу по банківській системі України на основі декомпозиції ряду

Також, як відомо, протягом останніх років стрімко знизився рівень відсоткових ставок за міжбанківськими кредитами. Таким чином, банки України могли обрати стратегію залученої ліквідності та розраховувати на кредити від інших банків у разі негайної потреби.

Слід зазначити, що таку динаміку не можна розуміти лише як негативну. Скоріш за все, такі зміни ведуть за собою підвищення прибутковості діяльності банків. І таке явище як “надліквідність” також не є бажаним з точки зору динамічного розвитку економіки країни.

Після виділення сезонних, структурних та трендових складових можна побудувати прогноз на невеликий часовий інтервал. Як видно з рис. 2, загальна трендова складова має від’ємний нахил, тобто загальна динаміка стану ліквідності в країні від’ємна. Прогноз на основі вивчення особливостей ряду показує, що досліджуваний показник продовжить своє зниження.

Останнім часом банки України у зв'язку з високою динамічністю політичних та економічних подій змушені швидко реагувати на зміни ситуації. Різні за характером банки мають різні за величиною можливості своєчасної реакції на зміни. Тому важливо зрозуміти, яким чином фінансові показники банків впливають на їх ліквідність з огляду на поточну кон'юнктуру ринку. Як досліджуваний показник обрано рівень покриття найбільш ліквідними активами загальних зобов'язань банку.

На рис. 3. зображено залежність ліквідності банків від розміру основного капіталу. Для наочності застосовано згладжування методом дистанційно зважених найменших квадратів, яке ілюструє вплив кожного значення за допомогою зваження на відстань між двома точками.

Як видно, ліквідність та капіталізація українських банків мають зворотну залежність. Можливо, такий стан пов'язаний з тим, що великі банки приділяють більше увагу довгостроковим активам через впевненість у своїй стабільності [4]. Також великі банки мають розгалужені мережі філій та відділень, які нерідко стають причиною зниження ліквідності. Ще одним поясненням можуть стати великі обсяги операцій.

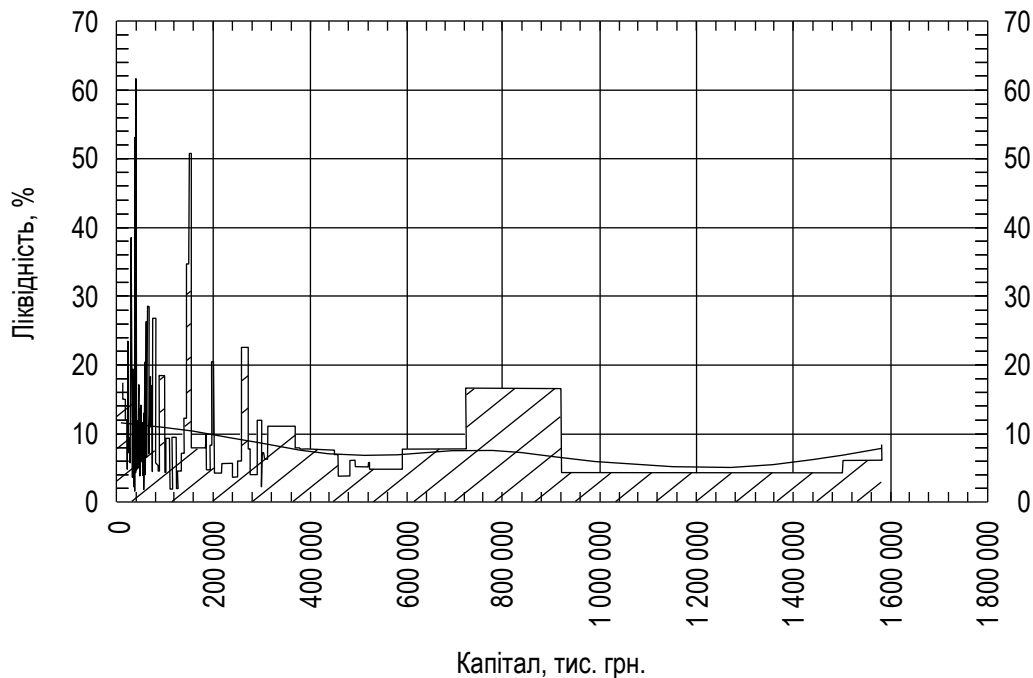

Рис. 3. Залежність показника покриття найбільш ліквідними активами загальних зобов'язань банків від капіталу банків України

Важливо простежити, чи виконується для України загальносвітова тенденція: менш ліквідні банки зазвичай отримують більший прибуток. Графік такої залежності зображено на рис. 4.

Висновки. Як бачимо, залежність не відрізняється від загальносвітової: банки, що отримують надприбуток, мають певні проблеми із ліквідністю.

Результати аналізу стану ліквідності вітчизняної банківської системи показали, що він є досить суперечливим. З одного боку, є чітка позитивна

динаміка коштів на коррахунках у НБУ. З іншого – відношення найбільш ліквідних активів до зобов'язань на вимогу має протилежну тенденцію.

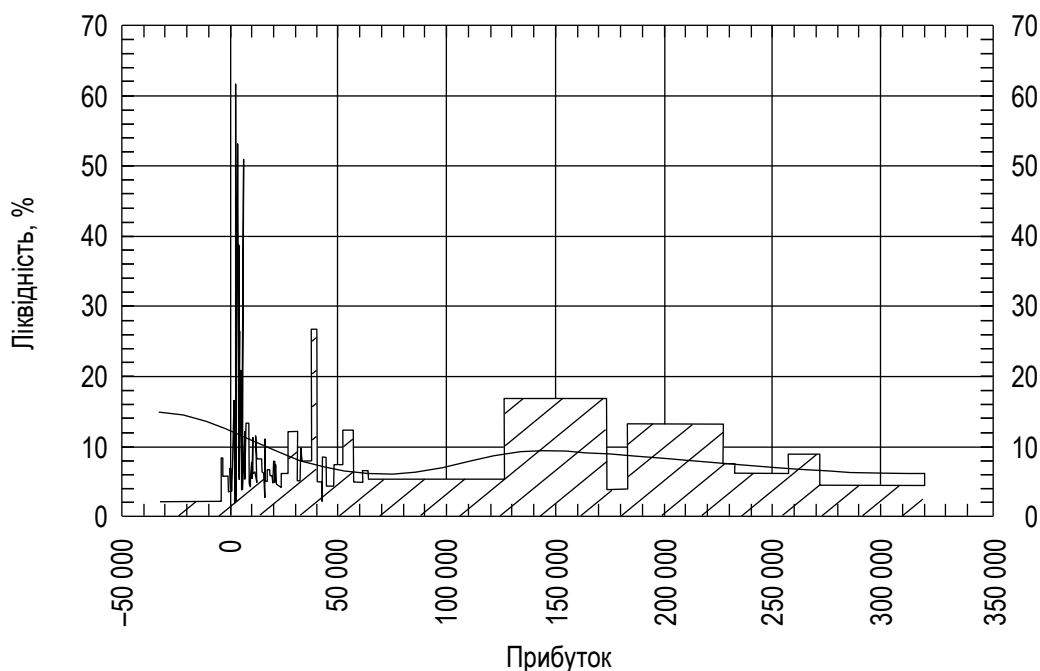

Рис. 4. Залежність показника покриття найбільш ліквідними активами загальних зобов'язань від прибутку банків України

Об'єктивно в країні існує нестача ресурсної бази, пов'язана із стрімким зростанням економіки та менш стрімким зростанням довіри до банків, тому необхідно постійно здійснювати моніторинг ліквідності як на мікро-, так і на макрорівні.

Список літератури

1. Волошин І. Динаміка розривів ліквідності банку за умов змінної програми розміщення та залучення коштів [Текст] / І. Волошин // Вісник НБУ. – 2007. – № 8. – С. 24-26.
2. Принципи ефективного управління ліквідністю у банківських установах. Базельський комітет з банківського нагляду [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bank.gov.ua/Bank_Supervision/Risks/06.pdf.
3. Шаталов А. Н. Управление ликвидностью в рамках финансового менеджмента банка [Текст] А. Н. Шаталов // Финансовый менеджмент. – 2006. – № 1. – С. 101-111.
4. Allen N. Berger, Christa H. S. Bouwman. The measurement of bank liquidity creation and the effect of capital [Electronic resource] / Berger N. Allen, H. S. Christa. – Режим доступу: // <http://fic.wharton.upenn.edu/fic/papers/07/0702.pdf>.

Summary

Liquidity analysis of a banking system of Ukraine in dynamics on parameters of the rests on accounts of banks in National Bank of Ukraine and to parity actives to obligations post restates methods of exponential smoothing and decomposition numbers in a cut of four components: trends, seasonal, structural and casual. Dependence of liquidity of banks on the size of a fixed capital and the profit with use of smoothing by a method weighed the least squares is investigated.

Отримано 25.06.2008